

ВІДНОВЛЕННЯ АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ ПІСЛЯ КРИЗ

Дмитрік Н.О., док.філ., доцент

Одеська державна академія будівництва та архітектури

Збереження історичної спадщини в умовах криз є одним із найважливіших викликів сучасної архітектурної практики. У періоди воєн, економічних потрясінь чи екологічних катастроф історичні пам'ятки стають не лише вразливими об'єктами, але й символами стійкості та культурної ідентичності суспільства. Вони формують основу колективної пам'яті, допомагають зберігати зв'язок між минулим і майбутнім, а отже — виступають фундаментом для відновлення соціальної єдності після кризи.

Кризи, з одного боку, загрожують знищенням культурної спадщини, а з іншого — стимулюють переосмислення підходів до її збереження. Архітектори, реставратори та дослідники дедалі частіше звертаються до концепції адаптивного використання пам'яток, коли історичні будівлі не лише реставруються, але й отримують нові функції, залишаючись при цьому носіями історичної цінності. Такий підхід дозволяє поєднати охорону спадщини з потребами сучасного міського життя.

Велику роль у фіксації, документуванні та відновленні історичних об'єктів відіграють цифрові технології. 3D-сканування, лазерна зйомка, цифрові архіви та BIM-моделювання забезпечують можливість збереження інформації навіть у випадку фізичного знищення пам'ятки. Це відкриває нові можливості для реставрації у майбутньому та створення віртуальних музеїв.

Збереження історичних об'єктів має також економічний вимір. Реставрація та ревіталізація історичних територій здатні стимулювати розвиток туризму, малого бізнесу, креативних індустрій, а також підвищувати привабливість міського простору. У цьому контексті історична спадщина виступає не тягарем, а ресурсом сталого розвитку.

Нарешті, питання збереження спадщини в кризових умовах має і глибокий етичний вимір. Баланс між автентичністю та необхідністю пристосування до сучасних вимог безпеки чи енергоефективності залишається предметом фахових дискусій. Проте саме через ці дискусії формується нове розуміння спадщини як живої, гнучкої системи, здатної адаптуватися та зберігати свої цінності навіть у найскладніші часи.

Таким чином, збереження історичної спадщини в умовах криз — це не лише питання охорони матеріальних об'єктів, а й стратегія

культурної та соціальної стійкості. Поєднання професійних знань, інноваційних технологій і громадської участі створює основу для формування «resilient heritage» — спадщини, здатної пережити виклики часу та залишатися живою частиною нашого майбутнього.

Одним із найяскравіших прикладів відновлення стала реставрація Собору Паризької Богоматері після пожежі 2019 року. Робота над об'єктом перетворилася на міжнародний проєкт, де поєднуються традиційні ремесла та найновіші цифрові технології — лазерне сканування, дрони, цифрові архіви. Цей досвід демонструє, як сучасна інженерія може забезпечити автентичність, не відмовляючись від інновацій.

Не завжди відновлення означає відтворення. Купол Гембаку в Хіросімі (Японія) залишено в руїнах як пам'ять про трагедію. Цей об'єкт символізує іншу модель охорони спадщини — коли руїна сама стає посланням, застереженням і свідченням історії. Таким чином, збереження може мати форму не реставрації, а свідомого консервування.

У Дубровнику (Хорватія) після військових дій 1990-х років реставрація проводилася з урахуванням принципів автентичності, визначених ЮНЕСКО. Використання традиційних матеріалів і технік мурування дозволило не лише відновити зовнішній вигляд міста, а й повернути йому історичну атмосферу. Цей приклад засвідчив ефективність міжнародної співпраці у відновленні спадщини після конфліктів.

Особливу увагу сьогодні привертає досвід України, де воєнні дії з 2022 року завдали значних втрат архітектурній спадщині. Проте вже зараз розгортаються масштабні ініціативи — цифрова фіксація пошкоджених об'єктів, створення 3D-моделей, міжнародні реставраційні проєкти за участі ЮНЕСКО, ICOMOS та провідних університетів Європи. Це приклад реального відновлення у процесі кризи, коли документування, консервація і планування майбутньої реставрації відбуваються паралельно.

Всі ці приклади демонструють, що архітектурна спадщина здатна не лише пережити катастрофи, а й надавати суспільству сили для оновлення. Відновлення пам'яток — це завжди діалог між минулим і сучасністю, між матеріальним і духовним. Кожен кризовий контекст формує власну філософію реставрації: від точного відтворення до осмисленого збереження руїн. Зрештою, справжнє відродження спадщини полягає не лише у відбудові споруд, а у збереженні пам'яті, ідентичності та здатності суспільства до культурного самовідновлення.